

Úr-szolga retorika a Kacor királyban¹

Kacor király meséje egy hazugság története. Miután falánksága miatt gazdasszonya elzavarja a háztól, és kénytelen világgá menni, a macska királynak adja ki magát: elhitei a többi állattal, hogy ő a félelmetes Kacor király, akitől mindenkinek félnie kell. Az erdő állatai sorra (kellőképpen) ijedeznek is, s a mese itt – látszólag kurtán-furcsán – véget is ér. A mese szolga és úr (illetve én és másik) találkozását elmesélő történet. A Benedek Elek és Illyés Gyula által gyűjtött mesének és a Jankovics Marcell-féle rajzfilm-feldolgozásnak (a *Magyar népmesék* sorozatból) a nyelvi és képi ábrázolása érdekel,² a konfrontáció aktusa és a rémület motívuma. Emellett arra vagyok kíváncsi, hogy a mese szolga–úr találkozási olvasható-e egyben „gyarmati” találkozás-ként is, és ha igen, mitől, miben? A mese értelmezésében a hegeli úr–szolga viszonyt veszem alapul, de inkább csak játékosan, számolva azzal, hogy a viszony csak részben és szimbolikusan illeszthető rá a mesebeli szereplők találkozására – már csak azért is, mert a mese szereplői állatok és nem emberek, viszont emberi tulajdonságaik vannak (például beszélnek és két lábon járnak), tehát szimbolikus értelemben emberek. Nyilvánvaló, hogy Hegel „ura” és „szolgája” mögött nem a macskát és a rókát kell érteni, az úr–szolga jelenetet pedig nem tekintem a mese történetét és konfliktusát objektív módon leíró vagy magyarázó szcenáriónak.³

A „gyarmati” olvasat lehetőségét tulajdonképpen már a mese kezdete megadja: a macska egy harc elvesztése után (gazdasszonya jól elveri és elzavarja) elhagyja a biztonságot jelentő otthont és világgá megy – *házi* macska után lesz belőle *vad* macska. Tehát az (ismerős) otthon(osság) állapotát az (is-

* A szerző a nagyváradai Partiumi Keresztény Egyetem oktatója; veresottilia@gmail.com

¹ A kutatás a TÁMOP-4.2.4.A/2-11/1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg. A tanulmány alapját képező előadás elhangzott a 2013. szeptember 13-án Nagyváradon, a Partiumi Keresztény Egyetemen megrendezett második ARGUMENTOR műhelykonferencián.

² Jankovics Marcell, Lisziák Elek (rendező, forgatókönyv): *Kacor király* (rajzfilm). In uők: *Magyar népmesék* I. Pannónia Filmstúdió, Kecskemét, Budapest, 1977.

³ A hegeli minta gyarmati „használhatóságának” kérdéséről többen írtak. Lásd Bényei Tamás: *Traumatikus találkozások. Elméleti és gyarmati varációk az interszubjektivitás témájára*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2011, 63, 65.

meretlen) otthontalanság és az ehhez társuló fenyegetettség állapota követi. Ezt a helyzetet ismeri fel (és használja ki) a macska, aki arra törekszik, hogy visszaállítsa (a maga javára állítsa be) az erőviszonyokat. Próbált ő otthon is úr lenni – egyrészt ő volt az úr a háznál olyan értelemben is, hogy egy özvegyasszonnyal élt együtt, tehát a hiányzó, halott gazda (szimbolikusan az apa) szerepét töltötte be,⁴ másrészt otthon a hegeli úr jellegzetes tevékenységét folytatta: henyélt, lustálkodott és élvezkedett („minden fazékba, minden lábasa beleütötte az orrát”)⁵ – de megelégtették, jól megverték, a harcot elveszítette, mennie kellett. Elkergetésével elveszítette a másiktól jövő *elismerést*, tehát egy újabb másiktól jövő *elismerésre* van szüksége, mivel (Hegel után) önmagáról való bizonyosságát csak egy másik közvetítésével szerezheti meg.⁶ A rókával való találkozáskor a hiúságában (uraságában) már sérült, magányában bús(lakodó) (mondhatni, dialektikára éhes) macska próbál a helyzetén javítani, provokálja a rókát:

Szépen odasettenkedik, s elkezd a róka farkával játszani. Megijed a róka, s visszafordul, nézi a macskát, nem tudta elgondolni, mi isten teremtése lehet, ilyen állatot még nem látott. Visszahőköl egy kicsit, de vissza a macska is, mert még ő sem látott rókát világon való életében. Mindkettő megijedt a másiktól.⁷

A mese fő momentumja ez a találkozás, amelynek helyszíne a patak felett húzódó híd – önmagában szimbolikus: egyrészt itt, a hídnál ér véget a falu (az otthon), és itt kezdődik el a „más” (az erdő), másrészt a híd „identitás-találásuk” helye; innen (rajta át) mindketten egy új identitással fognak továbbmenni.

⁴ Ugyanakkor a mesében a macska „gyerekmódra” nyalánk, vagyis az úr-státusz sajátos módon a kiszolgált, felnőtt nem képes gyermek státusza is: „Nagy macska volt már, de éppen olyan nyalánk volt, mintha kis macska lett volna.” Illyés Gyula: Kacorkirály. In uő: *Hetvenbét magyar népmese*. Móra, Budapest, 2012, 4–5, 4. Elkergetésének oka így egyben a szokásos meseszűzsé: felnőtté kellene válni.

⁵ Benedek Elek: Kacorkirály. In uő: *Magyar mese- és mondavilág II. A fekete kisasszony*. Móra Könyvkiadó, Budapest, 1988. <http://mek.oszk.hu/04800/04865/04865.htm#87>

⁶ „Az öntudat csak egy másik öntudatban találja meg kielégülését”, azaz csak azáltal van, hogy elismerik. Hegel, G. W. F.: *A szellem fenomenológiája*. Fordította Szemere Samu. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979, 99. „A hegeli én csak akkor nevezheti magát énnak, ha egy másik éntől kapja vissza önmagát”. Kojève, Alexandre: *Introduction to the Reading of Hegel*. Translated by James H. Nichols. Cornell UP, Ithaca, 1996, 7; a magyar nyelvű hivatkozás Bényei Tamás könyvéből való: i. m. 67. Az interszubjektivitás hegeli alaptörvénye, hogy az öntudat igazsága szükségképpen rajta kívül, a másikban van. Bényei: i. m. 73. Judith Butler szerint „a hegeli szubjektum permanens ironiája”, hogy nem képes önmaga megismerésére a másik közvetítése nélkül. Butler, Judith: *Subjects of Desire: Hegelian Reflections in Twentieth-Century France*. Columbia UP, New York, 1999, 7; a magyar nyelvű hivatkozás Bényei Tamás könyvéből való: i. m. 73.

⁷ Benedek Elek: Kacorkirály. Id. kiad.

Találkozásuk pillanatában a róka és a macska (még) két független, egyenlő fél. E harc/találkozás következtében válik el, hogy ki lesz az úr és ki a szolga ebben a viszonyban (az önálló és önállótlán tudat). Találkozásuk pillanatában a róka és a macska egyformán megijed a másiktól, a másik másságától. A macskának mégis úgy sikerül győztesen kijönnie e szimbolikus harcból, hogy ő az, aki először meglátja a másik szemében (is) a félelmet (bár ő maga is fél, de ő a gyorsabb a felismerésben). Tehát, ha úgy tetszik, a gyors reflexe az, ami a helyzetet megmenti számára. Másrészt azt is mondhatjuk, hogy a macska türelme az, ami az ő javára fordítja a helyzetet, ugyanis a macskának van türelme kívárni, hogy a róka szólaljon meg először, a megszólítás pedig szükségképpen vokatívuszi, vagyis tartalmazza az elismerés mozzanatát.⁸ A harc tulajdonképpen már itt eldőlt szimbolikus szinten: ahogy a róka megszólal (azáltal, hogy ő szólal meg, ő szólítja meg a másikat), és megszólalása kérdés, eldőlt a viszony. Persze azt is mondhatjuk, hogy a macska már eleve úgy megy oda a rókához, hogy harcba hívja – játszik a farkával (a harcbehívás, provokálás aktusa), de ekkor még csak hátulról látja a másikat. A szembefordulás pillanatában (tehát amikor először látják meg egymás arcát), ő is ugyanúgy megijed és fél, mint a róka. Félelmük ugyancsak nevezhető szimbolikus „gyarmatinak,” mivel az ismeretlen másikkal való találkozás váltja ki.⁹ A macska *íjyet* még „otthon” nem látott, a róka ugyanúgy nem találkozott még macská(hoz fogható)val eddig. Ilyen (szűk) értelemben e találkozás leképezi és artikulálja gyarmatosító és gyarmatosított találkozását.

A konfrontáció aktusában a macska és a róka fenyegető gesztusokat és szavakat cserél egymással. Jankovics Marcell rajzfilmjében szembetalálkozásukkor, az első szembenézéskor a macskán olyannyira úrrá lesz a rémület, hogy (bár csak egy pillanatra) „leesik a lábáról”, „padlót fog”. „Kifekvése” – még ha csak egy pillanatra is – a találkozás traumatikus voltának képi megjelenítése. A rémület testi jelei mindkettőjüknél a tágra nyílt szemek, a reszkető (mert rettegő) tekintet és a felborzolt bunda, a reszkető (mert rettegő) test. Franz Fanon és Homi Bhabha szerint a tekintetváltás, a szembenézés, a gyarmati konfrontáció kulcspillanata, mivel a tekintet a gyarmati félelem szimp-tómahordozója (mindkét résztvevő fél esetében). Mikor tekintetet cserélnek, a gyarmatosító keserűen és védekezően megállapítja a bennszülöttről, hogy „El akarja foglalni a helyem!”, tehát a tekintet a gyarmatosító paranoiájának a forrása és eredete.¹⁰

⁸ A róka megszólalása – „Ki légyen az úr?” (Benedek Elek: i. m.) – az interszubsztivitás Merleau-Ponty által megfogalmazott törvényszerűségére utal, miszerint a másik pusztá megszólítása, a nyelvi tranzakcióba való belépés már önmagában az elismerés burkolt elfogadása. Bényei: i. m. 55.

⁹ Ebben az értelemben a jelenet megidézi a fehér ember és fekete ember találkozását. A hangsúly azon van, hogy két radikálisan másik találkozik, nem két macska vagy két róka találkozásáról van szó.

¹⁰ Fanon, Franz: *The Wretched of the Earth*. Penguin, Harmondsworth, 1969, 30; vö. Bhab-

Hannah Arendt szerint a gyarmati találkozás pszichés dinamikájában a rémület játssza a főszerepet.¹¹ Hasonlóképp történik ez itt is. A rémület okozója mindvégig a másik ismeretlenségéből fakad, fejben játszódik le, és a rémület tárgya egy vágykép vagy fantáziatárgy: „A medve, a farkas és a nyúl nagy várakozásban volt, mind azt mondták: vajon milyen lehet az a Kacor király?”¹² Tehát a másik megismerése nem történik meg, mert nem tud megtörténni egyik fél irányából sem. A macska alszik, a többi állat fél, s mire odakerülne a helyzet, hogy találkozzanak – azaz megismerjék egymást – mind elszaladnak. Jelzésértékű a nyúl elliptikus-kihagyásos megfogalmazása is, amikor végre meglátja Kacor királyt: „Ott jön, ott jön! Jaj istenem, merre fussak!”¹³ – kiáltja ijedtében, s (inkább) „nekifutott a tűznek”,¹⁴ mintsem az ismeretlennel (szembe)találkozzon. „Ott jön” – mondja a nyúl, nem mondja ki a nevét, mintha az által, hogy nem nevezi nevén, nem létezne (mint a kisgyermek, aki azt hiszi a kukucskálós-elbújós játékban, hogy amikor ő nem lát valamit/valakit, az nem létezik). Rousseau írja a nyelv eredetéről, hogy amit nem ismerünk, azt nem objektív módon nevezünk meg, hanem érzelmek (például félelem) vezérelte trópusok révén jelöljük. A nyúl (aki köztudomásúlag a legfélősebb állat) ki sem mondja a (rettenetes) nevét. A másik („valós-valódi”) „megismerése” nem történik (nem történhet) meg, hiszen már ismeri, felülírta a fantáziakép, voltaképp mindegy, hogy fizikailag milyen valójában, hiszen a félelem affektusa már meghatározta a hozzá való viszonyt.

A tekintet olyannyira fontos szerepet tölt be a szöveg mindkét változatában, hogy szinte szereplőjévé válik a mesének, mivel egyszerre lesz a hatalmi játék és a félelem legfőbb közvetítője: „Lassan s nagy méltósággal lépdelt elől [a macska], de a varjút szemmel tartotta, mert félt tőle”.¹⁵ Tehát ugyanúgy, mint a kezdeti találkozáskor a rókával, nem arról van szó, hogy a macska ne félne, éppúgy fél ő is, szemmel tartja a varjút; a metafora azt sugallja, mintha tekintetével vissza tudná tartani a varjút, mintha a tekintete (mint egy szereplő) tartaná a varjút a kellő, biztonságos távolságban. Ugyanúgy „a varjú is szepegett, csak fél szemmel mert reátekinteni...”¹⁶ mintha a mindkét szemével való nézés közelebb hozná a félelmetest. A róka rémhíre hallatán pedig (miszerint Kacor király van nála szálláson, s ha felébresztük, vége az életüknek) a nyúl és a medve is „szaladott árkon-bokron által, mintha

ha, Homi K.: *The Location of Culture*. Routledge, London, 1994.

¹¹ Bényei: i. m. 14. Vö. Arendt, Hannah: *A totalitarizmus gyökerei*. Fordította Braun Róbert és mások. Európa, Budapest, 1992.

¹² Benedek Elek: *Kacor király*. Id. kiad.

¹³ Illyés Gyula: *Kacor király*. Id. kiad. 5.

¹⁴ Uo.

¹⁵ Uo.

¹⁶ Uo.

szemét vették volna ki”.¹⁷ A tekintet elvesztése itt a rémület metaforájaként szerepel.

Erdemes megfigyelni a macska (önmaga által irányított) fejlődését: ott-hon négy lábúként élt, négy lábúként is megy el világgá, és négy lábúként (tehát még állatként, állat mivoltában) találkozik a rókával, de amint felismeri a másik szemében a félelmet, két lábra emelkedik, azaz *felülemelkedik* a másikon: emberré változik, kipödrí a bajszát – az uralomátvétel aktusa –, és így kezdi el uralmát gyakorolni a másik felett. Ravaszságával túltett a ravaszságáról híres rókán, tehát valamiben jobb, erősebb ellenfelénél (erősebb abban, amiben ellenfele a legerősebbnek hitt volt eddig, rókább a rókánál), méltán lett ő az úr. Uraságát mégsem ez biztosítja, hanem a róka viselkedése és reakciója.¹⁸ Kérdésével – „Ki légyen az úr?” – a róka behódol, szolgaságba hajtja fejét, felajánlja szolgálatát a macskának. (Az önálló tudat tulajdonságait mutatja fel.) Éppen ez a mese fő kérdése, hogy hol és mi által válik el, hogy ki legyen az úr? Úr vagy nem úr a macska, ha hazudja, vagy éppen az teszi őt azzá, hogy ő meri ezt hazudni? A róka kérdése a macska számára a nagy felismerés pillanata („Ahá – gondolja magában a macska –, úgy látszik, ez fél tőlem!”),¹⁹ a kérdésre adott válasz pedig a nagy hazugság pillanata, királynak adja ki magát: „Mit, hát te nem ismersz engem? Tudd meg, hogy én Kacor király vagyok. Nincs az az állat, ki ne féljen éntőlem”.²⁰ A győzedelmes macska

¹⁷ Benedek Elek: i. m.

¹⁸ Ugyanez a logika működik Zelk Zoltán *A három nyúl* című meséjében (1952):

„[...] sose láttam ilyen szörnyet,

ottan ültek három szörnyek!

Három nyúl volt, és akkora,

fél méter is volt egy fogal

Hát még miről beszélgettek?

Hogy eztán csak farkast esznek...”

Zelk Zoltán: *A három nyúl*. In Merényi Ágnes (szerk.): *Mesebirodalom*. Móra, Budapest, 2010, 13–15, 14.

Hasonló logika működik Lázár Ervin *Állatmese* című meséjében, ez mégis annyiban más, hogy bár itt is urat csinál a róka (itt) a nyúlból, de a motiváció más: azért hazudja úrnak, hogy becsapja és vacsorának fogyassza: „Na, minden izmom megfeszül, már ugranék is, hogy fussak, mint a szélvész, de akkor alázatosan, behízelt hangon megszólal a róka. [...] Mi az, hogy felséged úr? [...] – A te félelmetes fogsorodtól retteg minden állat [...] De nem is kell felvillantnod a fogadat – folytatja a róka –, elég csak megrázintani hatalmas és királyi sörényedet, máris behúzott farkkal menekül valamennyi rendetlenkedő” Lázár Ervin: *Állatmese*. In uő: *Hapci király*. Osiris, Budapest, 2012, 24–27, 25. Miután a róka a nyúl fülébe súgná a panaszát, a nyúlnak épphogy sikerül megmenekülnie: „Még hogy sörény, karom, bojtos fark, félelmetes fogsor! O, te balgatag, te félküllös, te lütytyő, te dinnye! Most aztán majdnem megették.” I. m. 26.

¹⁹ Benedek Elek: *Kacor király*. Id. kiad.

²⁰ I. m. A mese keleti változataiban macska helyett majom szerepel, aki elménk megbízhatatlan, fégyelmezetlen, csapongó, de ugyanakkor találékony oldalát testesíti meg. A

Jelentős az is, hogy a macska a róka (a szolgál) barlangjában alszik, ugyanis ő az, aki (akárcsak Hegel szolgája) dolgozik: házat épített magának (nem úgy, mint Kacor), illetve aki Kacort hű szolgájaként ellátja: főz, ágyat vet, őrt áll, vigyázza az álmát. Jelentőségteljes az is, hogy a „valóság” vagy a másik elől menekülésként is értelmezhető alvás a róka házában, a róka ágyában történik, mintha a macska szimbolikusan a róka bőrébe, a szolgál testébe bújna. Az úr (a hegeli úr) eltagadja saját testét, és helyettesíti azt a szolgálával.²¹ Tehát a macska a róka álmát alussza, a rajzfilmben a (róka) ágya felett a róka három arcképe lóg, a dunyha alól a macskának csupán a farka és a bajsza lóg ki, a hatalom két jelképe,²² afféle figyelmeztetésképp, akár egy feltartott mutatóujj, hogy álmában se merészljen vele senki ujjat húzni, hatalmát kétségbe vonni. A róka ágya felett levő, három egyforma (róka) arckép (vagy három egyforma róka képe) értelmezhető a rókának a többi állatban való megsokszorozódásaként: a róka rókát (értsd: szolgát) csinál a nyúlból, a medvéből, a farkasból és a varjúból is, a maga mintájára formálja (dolgozza meg) őket, azaz úgy rájuk ijeszt, hogy attól kezdve ők is ugyanúgy félnek. A három egyforma róka képnek egy másik lehetséges olvasata a szolgál (az úr számára való) ember voltának problematikusságával függ össze. Az a tény, hogy a szolgától érkező elismerés az úr számára nem kielégítő, úgy is metaforizálódhat, hogy a szolgál nem teljesen ember, hanem valami más: tárgy, állat vagy „halott”.²³ A három egyforma rókakép a falon a szolgálét tárgyasulásának a megjelenítése. A rókából (a szolgálból) használati tárgy (pontosabban, dísz tárgy, „halott”) lesz.

Elalvása előtt Kacor azt kéri a rókától, „nehogy valaki megháborítsa őt a nyugalomában”.²⁴ Olyan, mintha a másik (a róka) másságával való találkozás, illetve a vele való együttlét annyira elviselhetetlen vagy megterhelő, már-már megbetegítő lenne, hogy a macska nem bírja tovább ébren, s az álomban kiutat keres, ahol „pihenhet”, „kiléphet”, időlegesen „egérutat nyerhet”. A találkozás felkavaró, „háborított” állapotát – saját belső (pszichés) ökonómiáját helyreállítandó – lecseréli az álom „nyugalomára.”

Az írott mese Illyés Gyula-féle változatában a végső találkozás úr és szolgálai között létrejön, mi több, a szolgálak „lázadásával” és „felülkerekedésével” (emancipációjával) végződhetne, de mégsem így végződik. A medve ugyanis – bár látszólag véletlenül, szándékán kívül – jól képen törli a macskát:

²¹ Bényei: i. m. 72.

²² „– Jaj, jaj – kiabált a nyúl –, ott jó Kacor király, még felszúr a bajuszára!” Benedek Elek: i. m.

²³ Bényei: i. m. 77.

²⁴ Benedek Elek: i. m.

Ott jön, ott jön! Jaj istenem, merre fussak! – kiáltotta a kis nyúl, s ijedtében nekifutott a tűznek. Megpörkölte magát, s ettől olyan bátor lett, hogy fordultában belekapott a farkas képébe, jól végigkarmolta. A farkas azt hitte, hogy ezt csak a medve tehette véle, s ezért jól képen teremtette a medvét. A medve a kis nyúlnak akarta továbbadni az ütést, de a Kacor királyt találta el, aki épp akkor ért oda. Mikor látta, hogy a fenséges Kacor királyt ütötte meg, úgy megrémült, hogy nyaka közé szedte a lábát. A Kacor király meg attól ijedt meg, hogy így nyakon teremtették. Uzsgyi hát, ő is futóra! Elröppent ijedtében a varjú is. Még most is mennek, ha meg nem álltak.²⁵

A „szolgák” bátorsága mintegy véletlen lesz: a nyúl a tűztől kapja, s tőle sorban terjed át a többiekre. (Rab)szolgalázadásnak indul, de még szikrájában önmaguk oltják ki. A medve ugyanis nem él az adódó lehetőséggel – tehát ő is szolgalelkűnek bizonyul –, nem ismeri fel a felülkerekedés lehetőségét, tettétől megijed és elszalad. Kacor is elszalad, őt feltehetően meglepi, hogy eddig megkérdőjelezetlen uralmát most a medve megpróbálja kikezdeni, épp ezért, mint ahogy korábban ezt alvásával tette, kimenekül a helyzetből, elszalad.

Benedek Elek változatában és Jankovics Marcell rajzfilmjében a mese végső mozzanata a találkozás létrejöttének a meghiúsulása. Az állatok elszaladnak, a macska egyedül marad. Kacor már nem (lehet) Kacor. A másik (elismerése) nélkül nincs úr. A rajzfilm végén, miután a többi állat a réműlettől mind elszalad, Kacor leül, és még egyszer utoljára a holdfényben diadallal megvacsorázik (hazugsága végül is bevált), de a film utolsó kockája az újra négy lábra ereszkedő macska képe. Mivel már nincs, aki elismerje, Kacor király „dehumanizálja” magát és „vissza/lemegy” macskába, így az egyedül elköltött vacsorája egyben „utolsó vacsora” is. A mese az úr tragédiájával végződik, mivel szimbolikusan megölte ellenfeleit, s ebben Tournier regényét idézi meg: „túlélni annyi, mint meghalni”.²⁶ Szimbolikus halálát (öngyilkosságát) már a neve is magában hordozza. A kacor (tájszó), amelyet hogy hím macskát jelent, egy fanyelű, görbe kés vagy sarló neve, de lehet borotva is.²⁷ A lényege, hogy görbe, visszafelé hajló pengéjű metszőkés, aminek felénk szúr a hegye. Királyi nevének és identitásának hazugsága önpusztító: a kacorral önmaga felé vág. A mese kacorja lehet éppen a macska királyságakor növesztett kackiás bajsza, amely egyszerre a hatalomátvétel és a hatalomgyakorlás (szűrő, kardszerű) eszköze, de ugyanakkor a bajsz vége

²⁵ Illyés Gyula: i. m. 5.

²⁶ Tournier, Michel: *Péntek vagy a Csendes-óceán végvidéke*. Fordította Szávai János. Magvető, Budapest, 1981.

²⁷ *Online magyar értelmező szótár*. http://wikiszotar.hu/wiki/magyar_ertelmezo_szotar/Kacor

önmaga felé kunkorodik. Kacor névválasztásával és névválasztásába – ő maga nevezi el magát Kacornak, ha úgy tetszik, maga szüli önmagát – saját halálát is megírja/beleírja.²⁸

²⁸ A Kacor név eredeztethető E. T. A. Hoffmann *Kater Murr* című satirikus macskaregényéből is, amely utolsó, halála előtt írt regénye. Az első három német kiadás (1819, 1821, 1855) borítóján Hoffmann saját, Murr kandúrt ábrázoló illusztrációja látható. Hoffmann E. T. A.: *Lebens-Ansichten des Katers Murr*. Berlin, 1819. Magyar kiadása: úó: *Murr kandúr*. Európa, Budapest, 1967, illetve úó: *Murr kandúr életrajza*. Cartaphilus, Budapest, 2008. Jankovics ábrázolása a hídjelenet után a rókán felülkerekedő, két lábra emelkedő, magát diadallal viselő macskáról gyakorlatilag tükröképe Hoffmann eredeti illusztrációjának. Kacor király figurája ugyanakkor hasonlít Perrault és a Grimm testvérek Csizmás kandúrára is, aki ugyanúgy, mint Kacor, a gazda/az apa halála után kel életre, ő is elmegy otthonról és elkezd az erdőt járni, ő is eljártssa az urat (a gazdája helyett), és ő is „elalszik” – halottnak tettei magát.